

ТЕНДЕНЦІЇ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄС

TRENDS OF TRADE AND ECONOMIC COOPERATION UKRAINE AND THE EU

Манаєнко І.М.

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Путіліна Д.О.

студентка,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

У статті розглянуто економічне співробітництво України та Європейського Союзу у сфері торгівлі товарами та послугами. Визначено зміни експорту України після підписання Угоди про вільну торгівлю. Зазначено негативні наслідки зовнішньоторговельних відносин. Відображено перспективи для економіки України та бізнесу.

Ключові слова: асоціація, експорт, ефективність, зона вільної торгівлі, імпорт, співробітництво.

В статье рассмотрено экономическое сотрудничество Украины и Европейского Союза в сфере торговли товарами и услугами. Определены изменения экспорта Украины после подписания Соглашения о свободной торговле. Указаны негативные последствия внешнеторговых отношений. Отражены перспективы для экономики Украины и бизнеса.

Ключевые слова: ассоциация, экспорт, эффективность, зона свободной торговли, импорт, сотрудничество.

The article focuses on the economic cooperation between Ukraine and the European Union in trading of goods and services. It defines the changes of Ukraine's exports after the signing of the free trade agreement. The article also indicates the negative consequences of foreign trade relations. The prospects for Ukraine's economy and business are reflected.

Keywords: association, export, efficiency, free trade zone, import, cooperation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. 2016 р. став першим роком дії зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. Для України економічне співробітництво з ЄС – шанс для перспективного розвитку. Угода про асоціацію передбачає економічну інтеграцію та програму реформ, які мають допомогти Україні покращити економіку, вирішити проблеми, які є в країні, а також надати нашій країні можливість стати європейською країною і вийти на найбільший ринок світу. Створення зони вільної торгівлі стосується, насамперед, експортерів української продукції, згодом це стосуватиметься тих, хто продає продукцію на внутрішньому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Питання економічного співробітництва України та ЄС вивчала

значна кількість наукових шкіл та вчених, як вітчизняних, так і зарубіжних. Значний внесок у розвиток науково-практичних аспектів співпраці України та ЄС зробили праці таких вітчизняних науковців, як О. Білорус, І. Бураковський, А. Гальчинський, В. Геєць, І. Журба, І. Тодоров, В. Чужиков, О. Шнирков та ін.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є дослідження різних аспектів товарообігу України з ЄС. Для цього необхідно дослідити зміни, які відбулися після підписання Угоди про асоціацію вільної торгівлі; проаналізувати зміни балансу торгівлі та порівняти його за 2015 та 2016 рр.; виокремити позитивні та негативні наслідки для України та бізнесу; оцінити вплив торговельних відносин на економічний розвиток України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. 27 червня 2014 р. Укра-

їна та ЄС підписали економічну частину Угоди про асоціацію, яка передбачає створення зони вільної торгівлі [1]. До того як Угода почала діяти, для України скасували певні ввізні мита з Євросоюзу, які стосуються 94,7% усього обсягу промислових товарів і 83,4% сільськогосподарських товарів та харчової продукції, імпортованої з Євросоюзу, терміном дії до 1 січня 2016 р. [2]. У 2015 році товарообіг між Україною та ЄС досяг 5 млрд. дол. [3]. Метою створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС є формування спільного економічного простору в рамках поступової інтеграції до ринку ЄС. Економіка України на 50% залежить від експорту.

Європейський Союз залишається одним з основних торговельних партнерів України з питомою вагою торгівлі товарами та послугами 37,3% від загального обсягу торгівлі України на 2016 р. (табл. 1).

Із табл. 1 видно, що зовнішня торгівля України та ЄС у 2016 р. збільшилася порівняно з 2015 р.,

але продовжує зберігатися негативне сальдо з ЄС у розмірі -3 026,1 млн. дол. США. Зовнішньоторговельний обіг з ЄС становить 108,1%. У цілому зовнішня торгівля в 2016 р. становила 35 923,2 млн. дол. США, із них на товари припадає 30 635,2 млн. дол. США, на послуги – 5 287,5 млн. дол. США.

Основними товарами, які експортувалися до ЄС у 2016 р., були:

- недорогоцінні метали та вироби з них – 3 092 378,7 тис. дол. США;
- продукти рослинного походження – 2 038 682,3 тис. дол. США;
- машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання – 1 978 829,3 тис. дол. США;
- мінеральні продукти – 1 453 302,6 тис. дол. США;
- жири та олії тваринного або рослинного походження – 1 204 266,8 тис. дол. США;
- деревина і вироби з деревини – 784 689,9 тис. дол. США;

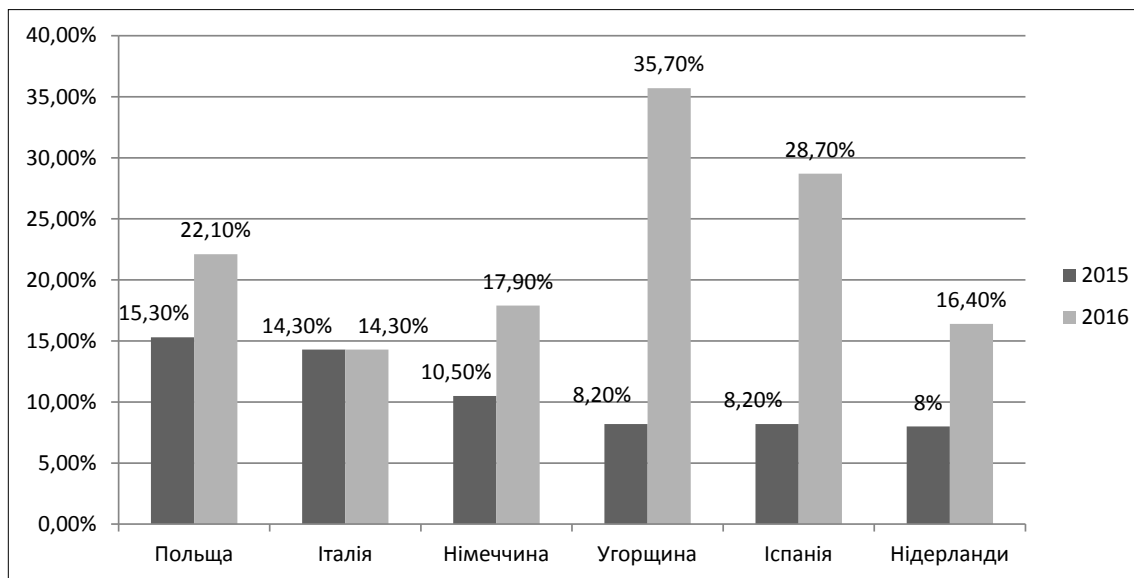

Рис. 1. Річний приріст експорту товарів з України до головних країн-партнерів у 2015 та 2016 рр.

Джерело: складено на основі [5]

Таблиця 1

Зовнішня торгівля товарами та послугами України з ЄС у 2016 р.

Показник	2016 р., млн. дол. США	2015 р., млн. дол. США,	2016–2015 рр.	
			млн. дол. США	%
Зовнішньоторговельний обіг з ЄС	35 923,2	33 243,1	2 680,1	108,1
Експорт до ЄС	16 448,5	15 287,1	1 161,4	107,6
Імпорт з ЄС	19 474,6	17 956,1	1 518,9	108,5
Сальдо по Україні	+1 440,9	+4 064,5	-2 623,6	
Сальдо з ЄС	-3 026,1	-2 668,9	-357,2	

Джерело: складено на основі [4]

– готові харчові продукти; алкогольні та безалкогольні напої – 703 589,6 тис. дол. США [4].

Спостерігається поступове збільшення двосторонньої торгівлі між Україною та ЄС (рис. 1). Відповідне зростання відбувалося переважно за рахунок продукції АПК, зокрема зернових та олійних.

У структурі експорту послуг вагоме місце посідають транспортні послуги, що зумовлено вигідним транспортним положенням країни. Позитивною рисою є значна частка (майже 22%) послуг, пов'язаних із комунікаційним, комп'ютерним та інформаційним секторами (рис. 2).

З України найбільші обсяги послуг надходили до Німеччини – 16,4% від загального обсягу експорту послуг, Великобританії – 15,8% та Кіпру – 8,6%. Порівняно з 2015 р. обсяг експорту послуг серед країн – партнерів ЄС збільшився до Швеції – у 2,2 рази і Польщі – на

35,2%. Проте зменшилися обсяги до Болгарії – на 35,8%, Данії – на 30,6% і Великобританії – на 22,9% [5].

Доречно детально розглянути імпорту діяльність України та ЄС. Україна є великим споживачем товарів та послуг європейського походження (рис. 3, 4). Основні імпортовані товари:

– машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання – 3 624,3 млн. дол. США;

– продукція хімічної та пов'язаних із нею галузей промисловості – 3 047,2 млн. дол. США;

– мінеральні продукти – 2 603,6 млн. дол. США;

– засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби – 1 520,6 млн. дол. США;

– полімерні матеріали, пластмаси – 1 365,9 млн. дол. США;

Рис. 2. Найбільші експортні послуги з України до країн – партнерів ЄС

Джерело: складено на основі [5]

Рис. 4. Найбільші імпортовані послуги з ЄС до України, 2016 р.

Джерело: складено на основі [5]

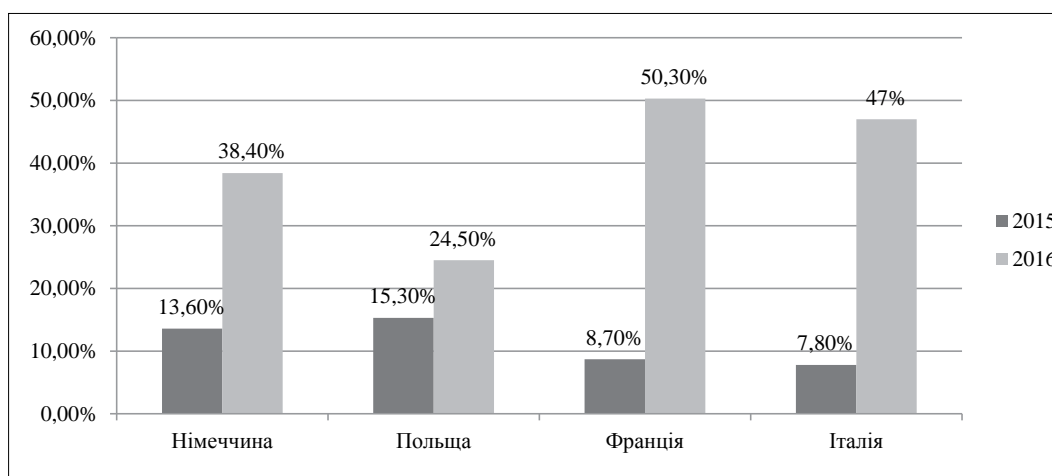

Рис. 3. Річний приріст імпорту з країн ЄС до України в 2015–2016 рр.

Джерело: складено на основі [5]

– готові харчові продукти; алкогольні та безалкогольні напої – 9 712,4 млн. дол. США;

– недорогоцінні метали та вироби з них – 8 756,1 млн. дол. США [1].

У структурі імпорتنих послуг вагоме місце посідає сектор фінансової діяльності, що пояснюється присутністю європейського капіталу в уставі банків та фондів, що функціонують в Україні.

Серед країн ЄС найбільші обсяги послуг були отримані від Великобританії – 24,3% від загального обсягу імпорту послуг країнам ЄС, Кіпру – 12,7%, Німеччини – 11,4%. У 2016 р. зросли обсяги імпорту послуг із Чехії – у 2,1 рази, Ірландії – на 64,5%, Польщі – на 40%. Водночас скоротилися обсяги послуг, отриманих від Німеччини – на 44,7%, Нідерландів – на 38,8% [5].

Зазначені зміни у структурі торговельної співпраці пояснюються кількома аспектами. Зокрема, обсяги експорту товарів та послуг збільшилися через те, що по-перше, зменшилися поставки товарів та послуг до РФ через ембарго на продукцію АПК, харчової промисловості та ін.; по-друге, в Україні діє зона вільної торгівлі з країнами ЄС близько двох років; по-третє, Україна відкриває нові ринки збуту товарів, ЄС для України зменшив бар'єри на торгівлю.

Найбільші прибутки Україні приносить сфера агропромислового комплексу: у 2016 р. експорт до ЄС зріс на 15% (на 68,2 млрд. дол. США). Найбільше до країн ЄС було експортовано: зернових злаків – на 1,28 млрд. дол., олій – на 1,19 млрд. дол., насіння олійних культур – на 587,5 млн. дол., залишків і відходів харчової промисловості – на 439,2 млн. дол. Але експортна орієнтація АПК України значною мірою залежить від ступеня ліквідації митних бар'єрів під час виходу на ринок ЄС.

Для України торговельні відносини з ЄС – це додатковий крок до входу в Євросоюз та можливість відкрити для себе нові ринки. Україні вільна торгівля дасть можливість: збільшити експорт продукції за рахунок виходу на новий ринок; скласти конкуренцію на рівних умовах іншим країнам; розширити коло партнерів та диверсифікувати поставки для зменшення ризиків у разі недоступу до ринків країн СНД; залучення нових технологічних та інноваційних рішень із країн ЄС; зменшити нетарифні бар'єри в торгівлі АПК; покращити доступ до якісної імпортової техніки, насіння, засобів захисту рослин тощо; зберегти суверенітет у здійсненні зовнішньоекономічної політики [6].

Перевагами для споживачів будуть: широкий асортимент продукції та знижені ціни, зросте конкуренція між виробниками та продавцями; якісніша продукція на внутрішньому ринку України; збільшиться кількість робочих місць, збільшаться інвестиції в Україні; підвищення рівня

соціальної захищеності, соціального забезпечення, екологічних вимог тощо [3].

Український бізнес отримає такі переваги: пільговий режим для виходу на ринок ЄС (відсутність мита на найбільшому ринку світу), збільшаться експортні поставки; покращиться доступ до ринків третіх країн через гармонізацію українського законодавства із законодавством ЄС і, відповідно, перехід на визнані світом стандарти, а також кращу законодавчу захищеність прав інтелектуальної власності та застосування нових норм на практиці, що принесе вищі прибутки для винахідників і митців; покращиться внутрішній інвестиційний та бізнес-клімат [3].

До негативних наслідків та певних труднощів у створенні зони вільної торгівлі можна віднести таке: адаптація та зміни в актах законодавства потребують залучення коштів; витіснення малого і середнього бізнесу через конкуренцію, а також великі затрати як із держбюджету, так і з боку суб'єктів малого та середнього бізнесу на модернізацію виробництва; зростуть витрати виробників через підвищення якості відповідності до стандартів; збільшиться конкурентний тиск для певних галузей на внутрішньому ринку, що може призвести до їх зникнення; через збільшення експорту сировини та напівфабрикатів зросте негативне сальдо торгівлі, буде спостерігатися розширення ринку «секонд-хенд», яке призведе до занепаду вітчизняної легкої промисловості, особливо малого і середнього бізнесу; через експортну переорієнтацію вітчизняних виробників виникне дефіцит вітчизняних товарів; незахищеність нових галузей економіки, які не мають потрібного рівня конкуренції [2].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Зона вільної торгівлі Україна – ЄС є однією зі складових частин Угоди про асоціацію і передбачає лібералізацію торгівлі товарами та послугами. ЄС є найбільшим партнером України у сфері торгівлі. Згідно з даними Держкомстату, обсяги двосторонньої торгівлі збільшуються. При цьому протягом 2016 р. продовжує спостерігатися негативне сальдо торгівлі товарами на користь ЄС, але водночас воно знижується порівняно з 2015 р. Зону вільної торгівлі повністю буде впроваджено після узгодження з 28 країнами, які входять в ЄС. Серед країн, з якими в Україні вже налагоджені експортні поставки, можна виділити Німеччину, Угорщину, Польщу, Італію, Іспанію, Нідерланди. Вільна торгівля повинна забезпечити поступову інтеграцію економіки України у внутрішній ринок ЄС, її частиною є комплексна програма адаптації у сферах, пов'язаних із торгівлею. Крім цього, вільна торгівля покращить бізнес-середовище вітчизняного ринку, що є важливим для розвитку економіки у цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Зона вільної торгівлі між ЄС та Україною [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1933:zona-vilnoji-torgivli-mizh-ukrajinoyu-ta-evropejskim-soyuzom&catid=8&Itemid=350.
2. Зона вільної торгівлі УКРАЇНА – ЄС: перспективи та ризики імплементації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vespo.com.ua/ukraina-es/zona-svobodnoy-torgovli-ukraina-es-perspektivy-i-riski-implementatsii/>.
3. Асоціація ЄС – Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/association_115x170_en.pdf.
4. Торговельно-економічне співробітництво Україна – ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade>.
5. Експрес-випуск: експорт та імпорт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/portugal/files/Trade_Ukraine-EU_2016.pdf.
6. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/atm>.
7. Україна та ЄС: торговельні відносини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/10781/ukrayina-ta-yes_uk#%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96+%D1%82%D0%B0+%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96+%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B8.
8. Експорт по областях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://businessviews.com.ua/ru/economy/id/ot-uglja-do-elektrovdigatelej-cto-eksportiruet-kazhdaja-ukrainskaja-oblast-1161/>.
9. Business views: аграрний експорт в Європу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://businessviews.com.ua/ru/economy/id/kak-ukraina-stanovitsja-produktovoj-korzinoj-evropy-rutickaja-621/>.